

Poštnina plačana v gotovini.

Cena 2.50 Din.

OPERA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI 1934/35

Izgubljeni valček

Premijera 24. novembra 1934

IZHAJA ZA VSAKO PREMIJERO

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja za vsako premijero

Premijera 24. novembra 1934

Brod 2

Robert Stolz: „Izgubljeni valček“

Avstrijski operetni skladatelj Robert Stolz (rojen 25. avg. 1882 v Grazu) je napisal prvo opereto že l. 1913. (»Lepa Lora«), vendar se še do danes ni mogel utrditi na operetnih odrih, kakor njegova dva stanovska tovariša Lehar in Kalman. Posebno poljudnost je dosegel s »šlagerji« in pesmimi kabaretnega in varietetnega značaja. Pred vojno je bila njegova pesem »Servus ti!« znana povsod, kakor po vojni njegova »Saloma« in »Greta Garbo« ali »Garde-offizier«. Menda ni skladatelja, ki bi napisal toliko uspešnih »šlagerjev« kakor Robert Stolz. Nekateri pisatelji tega žanra so imeli srečo, da je izmed tisočih takih skladb postala ena čez noč »svetovni šlager«, Robert Stolz pa jih je tresel kar iz rokava. Od svoje prve operete »Lepa Lola« pa do danes je napisal ta izredno plodoviti skladatelj veliko operet, ki so jih igrali večinoma po nemških in avstrijskih odrih. Največ jih je krstil v svojem rojstnem kraju v Grazu in par stopnic višje — na Dunaju. Večina teh je šlo, potem ko so dosegle gotovo število repriz, v arhiv pozabljenja. Stolz je za to vrsto glasbe izredno invenciozen skladatelj, poleg tega ga odlikuje tudi mehkoba, ki je tako izrazita, da ne postane nikdar brutalen in surov. V njegovih stvareh prevladuje lirika in dunajska sentimentalnost. Dramatična žilica pa ni pri njem tako izrazita, kakor n. pr. pri Leharju in drugih nekaterih sodobnih operetnih kraljih. To bo tudi vzrok, da ni uspel na odru tako, kakor bi zaslužil in kakor bi pričakoval po njegovih dosedanjih šansonskih uspehih. Pred leti pa ga je rešil teh neuspehov zvočni film. V tem je prišel lažje do veljave, kakor na operetnem odru. Razlika med platnom in deskami je prinesla tudi Stolzu uspeh, ki bi ga v drugih okoliščinah in z istimi sposobnostmi težje dosegel. Operetni oder zahteva dramatično izpeljane in izgrajene zaključke dejanj, od katerih je mnogokrat odvisen uspeh takega dela pri občinstvu. Na platnu tega vsaj v glasbenem oziru ni vedno neobhodno potrebno. Dober, smiseln in učinkovit finale predpostavlja skladatelja z dramatičnim temperamentom. Stolz pa je, kakor smo že omenili, izraziti šansonski talent liričnega nastrojenja. V vsaki svoji stvari dokazuje to trditev. Zvočni film mu je nudil priložnost, da je uspešno naložil svoje talente. Napisal je veliko glasbe k raznim filmskim delom, med najuspeš-

nejše, najboljše in najbolj znane pa spada njegova filmska opereta »Dvoje src v $\frac{3}{4}$ taktu«, ki so jo vrteli po vsem svetu in pred leti tudi v Ljubljani. Vsebina operete in tudi glasba sta veliko nad povprečno višino tovrstnih stvari. Glavna glasbena točka te operete »Valček« je postal po pravici čez noč poljuden. Tipičen dunajski valček Straussovega kova. Njegova vrednost tiči v melodični invenciji, elanu in lahkotnem značaju, ki potegne za seboj še tako zaspane noge. Opereta »izgubljeni valček« je iz platna na deske prenešena filmska opereta »Dvoje src v $\frac{3}{4}$ taktu«. Nešteto filmskih slik sta aranžerja Paul Knepler in J. M. Welleminsky zgostila v osem odrskih slik. Prav tako je tudi skladatelj glasbeno marsikaj prikrojil in dokonponiral, kakor je pač zahtevala potreba odrske scene. Bistvenega pa niso niti skladatelj niti prirediteljja spremenjili, zato pričakujemo, da bo odrska opereta imela isti uspeh kakor ga je bila deležna filmska opereta.

Resničnost v življenju in resničnost v teatru

Življenje je včasih presenetljiv dramatik in ga za ta talent nekateri tudi občudujejo. »Res, če bi napisali vse to, kar se je zgodilo — nihče ne bi verjel!« Ampak nasprotno je tudi res: Oder mora slikati in prikazovati življenje drugače kakor je v resnici, zato da napravi vtis verjetnega življenja, oder mora celo tu pa tam ponarediti resničnost — da je videti kakor v resnici. Tako so delali vsi dramatik, ki so hoteli pisati učinkovito. In kaj je prav za prav resničnost? bi lahko vprašali s Pilatužem. To, kar nam pripoveduje zgodovina? Ali ni neka višja, ki laže? Kakor vedno — v gledališču ne odloča biografična resnica, temveč dramatična resnica. Biografija spada v knjigo, gledališče pa zahteva učinkovitost. Gledališče pohabi zgodovino, iztrga ji eno nogo, postavi jo na glavo, počenja z njo vse mogoče nesmiselnosti — samo da zgrabi občinstvo. »Dobro zgodbico«, je rekel Rosegger, »ne smemo nikdar tako pripovedovati, kakor se je v resnici zgodila — vedno nam je treba česa dodati...!« In resnično, vsak avtor s teatrskim smislom in čutom »doda nekaj«. V Leharjevi »Frideriki« pokličejo mladega Goetheja za ministra v Weimar deset let prej, samo zato, da dosežejo močno drugo dejanje. Na Dunaju igrajo priljubljeno ljudsko igro, ki je doživela že nad sto predstav, v kateri nastopi Rihard Wagner eno leto po svoji smrti. Muza zgodovinoznanstva Klio si zakriva obraz, Talija, muza vedrega pesništva se smehlja — od scene ganjeno občinstvo pa pravi: »Kaj me briga Klio?«

Avtor igre noče biti profesor zgodovine in profesor zgodovine noče pisati gledaliških iger. Za tako zvano »objektivno« resnico se brigajo večinoma samo državni pravniki in tudi ti ne vedno z uspehom.

Poslušalec zahteva na vsak način zabave, ganotja, duševnega pretresljaja, ne pa zgodovinskega predavanja. Oder je sicer šola, nikakor pa ne kateder.

(Po Ernestu Deczeyju.)

Duet iz I. dejanja „Izgubljeni valček“

Pojeta Toni Hofer in Ani Lohmayer.

Toni:

Ljubav hiti
ljubav beži
kakor pomladni dih...
Čeprav ljubav
bi prikoval —
prišel nazaj
ne bi več maj.
Že ko začne,
slutimo vse:
enkrat pač vse umre —
Sladki sen noči —
preden se zgodi,
človek spet se prebudi.

Ani:

Poljub nam prvi to greni,
da tudi zadnji daleč ni.
Čeprav je v srcu tak hudo,
nekoč pa pride le slovo.

Toni in Ani:

Poljub nam prvi to greni,
da tudi zadnji daleč ni.
Nobena sreča večna ni:
tako se svet vrti!

Refren pesmi »Dve srci vnema valčkov čar«.

Dve srci vnema valčkov čar,
ki tiho gre skoz majski večer,
dve srci vnema valčkov čar
tja v nočno-sladki mir.
Malo pomladi in vinčeca žar,
malo ljubezni — zaljubljen je par.
Dve srci vnema valčkov čar —
saj to pač življenja je dar-

(Prevedel Pavel Debevec.)

Gledališče bi moralo biti ozko in tanko, kakor žica plesalca na vrvi, zato da bi se noben neokretnej ne upal na njo in ne kakor sedaj, ko se čuti že vsakdo sposobnega, da para-dira na njej.

Goetije.

Novosti iz davnih dni

Izvillečki iz časopisnih vesti.

Leta 1806. (Opazke k operi »Fidelio«.) — Zdi se nam nerazumljivo, kako se je mogel skladatelj odločiti za tak brezvsebinski tekst in ga poživiti z lepo glasbo. Prav zato je izpadel skupni učinek... gospodu Beethovnu gotovo ne manjka višje estetične razsodnosti v umetnosti... Glasba je vsekakor mojstrska in Beethoven je dokazal, kaj vse bo lahko dosegel v bodočnosti na tej novi poti... Nasprotno pa uvertura ni ugajala radi neprestanih disonanc in vseskozi preobloženega hrušča vijolin, ki je prej umetničenje kakor prava umetnost.

*

((Plesna umetnost.) — Ples zasluži vsekakor pozornost filozofa: njegov vpliv na obliko telesa, na družabne navade, in na moralna čuvstva so vse premalo poznane.

*

Leta 1807. (Predlogi za povzdigo gledališča.) — Ljudstvo, ki ne ljubi gledališča, a išče pozabljenja svojih skrbi pri čaši piva in v žganjarnah, je surovo. Privaditi ga je treba na plemenitejšo zabavo... Škodo, ki so jo napravili gledališču plitki direktorji, se kaže posebno v pokvečenih produktih, ki smo jih zadnje čase videli na odrih.

*

Leta 1806. (Anekdota o Schillerju.) — Schiller je bil povabljen na večerjo k ministru R. v Berlinu. Pri dobro pogrnjeni mizi je jedel z dobrim tekom. Sopovabljeni mladi grof bi rad spravil nedosegljivega pesnika v zadrego in mu je rekel: »Učenjak, kakoršen ste vi, bi ne smel biti tako velik prijatelj slaščic.« — »Mar mislite, da so dobra jedila samo zato tu, da bi se z njimi pitali edinole nerci«, mu je odgovoril Schiller.

Glasba kot zdravnik

Glasba ne učinkuje samo na človeško duševnost, temveč tudi na telo. Plesna glasba in koračnice n. pr. vplivajo podžigajoče na gotove mišice v nogah. Nemški filozof Friedrich Nietzsche pravi v svojih esejih o Wagnerjevi glasbi, da ima proti njej »fiziološke ugovore«, kajti »Estetika ni ničesar drugega kakor uporabljena fiziologija«. Moje »dejstvo«, moj »petit fait vrai« je to, da ne morem več lahko dihati, če začenja vplivati ta glasba na mene. Moj želodec, moje srce, mjo krvni obtok se upirajo proti tej glasbi...«

V starih časih so pripisovali glasbi zelo velik vpliv na človeško telo. Neki egipčanski papirus iz l. 2500. pred Kr. trdi, da vpliva glasba ugodno na žensko plodnost. Poznan je tudi papirus iz Odiseje,

v katerem nam sporoča Homer, kako so zvoki glasbe ustavili krvavitev plemenitega Odiseja. Zdravniško zanimivi so stari poizkusi zdravljenja duševnih bolezni z glasbo. Tako pravi veliki rimski zdravnik Celens o zdravljenju umobolnih: »Njihov demonski smeh moramo zdraviti z ustrahovanjem, njihovo žalost s cimbalom in drugimi glasbili.« Težko pa razumemo, kako so zdravili, kakor poroča Aulus Jellins, s pomočjo glasbe išias in kačji pik.

O nekem tragičnem slučaju poroča francoski zdravnik dr. Choquet. Nekega mladega glasbenika je opera »Vestalka« tako navdušila, da jo je šel poslušat tudi naslednji večer. Tokrat pa je bil tako vžhičen, da se je smatral za najnesrečnejšega človeka na svetu, ali kakor je sam rekel v svojih zapiskih: »Mislil sem, da sem dosegel v življenju vrhunec sreče.« Še isto noč je izvršil samomor iz strahu, da se bo zbudil iz teh divnih sanj. Znano je, da so še pred sto leti z glasbo zdravili ljudi, ki jih je pičil strupeni pajk, in sicer na način, da so igrali hitre plesne skladbe, bolnik pa je plesal, dokler se ni pošteno spotil. Verjetno je, da je z znojem iztekla tudi gotova množina strupa.

Pariška akademija znanosti je zabeležila slučaj, kako je neki znameniti glasbenik obolel na deliriju in težki mrzlici. Drugega dne je želel slišati koncert. Njegovi prijatelji so mu v sosednji sobi igrali skladbe Verniera. Že pri prvih taktih je postal pacient miren in ni čutil več bolečin, dokler so igrali.

Na podoben način so ozdravili tudi španskega kralja Filipa V. težke melanholije.

Leta 1891. je objavil neki angleški časopis članek, kako se zdravi z glasbo nespečnost. Leta 1903 je dokazoval Xavier Dornier, da se z glasbo lahko usposobi utrujeno človeško telo za novo delo. Vojaške godbe so pri naporni hoji najboljši dokaz za to trditev.

*

Tudi v naši glasbeni zgodovini je omenjen slučaj, kako je očeski skladatelj Benjamin Ipavca »narkotiziral« bolnike z glasbo. Njegov življenjepisec poroča o tem prav zabavno: »Vsak teden po dva dni so doma zdravili in če si take dni skoz Šent-Jurski terg hodil in vse te revne, slepe ino kruljave videl, kateri so kroz padarjeve hiše sedeli ino ležali, bi si bil lahko mislil, kako je bilo v času Kristusovem v mestu Kapernaum. — Lepo so Ipavice znali terpince motiti in jim pomanjšati bolečine. Moj rajni dedek so sirove klade v vinograd nosili in v zatilnik tako hudo bolečino dobili, da jim je rastle divje meso in so jih morali k Šent-Jurskemu padarju peljati. Hudo so domače okregali, rekoč: 'Šele sedaj mi siromaka pošljete, kedar je že gniti začel! Kako bo starček hude bolečine prestal, če bo te le mogli prebaviti.' — Tako so Ipavice djali in peljali bolnika v gornjo sobo, kder je glasovir stal, kterege dedek še nikoli videli in tudi slišali niso. Rečejo glasovir odpreti in se bolniku poleg usesti, pa lepo v igro kijčekov gledati ter poslušati ubranih strun mile glasove. Eno domačih je igralo dokler so Ipavice

rano rezali; huje kod rana pod nožem pekla, slajše je muzika po glasoviri tekla. In ko so ranocelec svoje hudo delo srečno dokončali, se dedek še nêso naveličali čudne muzike gledati ino poslušati. Radi so doma otrokom pripovedovali, kako je bilo hudo deržati, pa tudi veselo poslušati.«

Drobiz

V praškem Nar. gledališču je pela slavna danska pevka iz Kopenhagna Elza Schott Mařenko v »Prodani nevesti«. Dasi je pela v materinskem jeziku to znano vlogo najbolj udomačene češke opere in še to v Pragi, ni to nikogar motilo, nasprotno, videlo se je zopet, kako svetoven je Smetana.

»Nevidno mesto Kitež«. Dež. gledališče v Brnu je imelo pred kratkim krstno češko predstavo te Rimski-Korsakove opere. Velika opera, ki ima šest slik, je zahtevala temeljite priprave. Scenske slike je dovršil Ivan Bilibin iz Pariza. Čudovite so velike muzikalne lepote v zborih in starih vokalnih spevih. V ospredju je mistično-verski motiv, ki ga blaži in dviga sijajna instrumentacija. Poleg solistov in dirigenta hvali časopisje predvsem tudi režiserja dr. Br. Gavello, ki je z veščo roko ustvaril pravi kolorit in vodil težke odrske spremembe natrpano polne pozornice.

Gatti-Cacazza zapušča Metropolitansko opero v Newyorku. Pravkar je vložil tozadevno prošnjo prezidentu te največje svetovne opere, Paolu Cravathu. Gatti-Casacca je bil vodeči ravnatelj Metropolitanske opere že od leta 1908. Ker je že postaren in bolehen, je izjavil, da mu bo mogoče samo še do konca sezone, t. j. do 31. marca 1935, voditi ravnateljstvo.

Alfred Piccaver, znani dunajski tenor, bo pel na koncertih, ki jih bo priredil na Češkoslovaškem, v Švici, Holandiji, Franciji in Angliji.

Proces radi operete Schnitzlerjevega »Ljubimkanja« bo v kratkem na Dunaju. »Raimund-Th.«, čigar soravnatelj je znani bivši privatni docent, dramaturg »Burgtheatra« in pozneje Reinhardtov režiser in profesor drž. akademije, dr. St. Hock, je sprejelo imenovano opereto in jo hotelo za božične praznike uprizoriti, sedaj pa jo je kar naenkrat odstavilo z repertoarja. Avtorji operete, ki jo je uglasbil O. Strauss, hočejo sodnim potom izsiliti uprizoritev. Gledališče pa odklanja opereto že zaradi napak, ki so jih ugotovili na njeni premijeri v Kopenhagnu. Še večje težave pa groze vodstvu radi predvojnih avstrijskih uniform. Te igrajo v opereti, čije dejanje se vrši v predvojni dobi na »Rennplatzu« in drugih popularnih dunajskih shajališčih, posebno veliko vlogo. Znano pa je, da je v Avstriji še vedno v veljavi zakon, ki strogo prepoveduje zlorabo starih avstrijskih uniform.

Francoska opereta. Z namenom, da se dvigne in obdrži francoska opereta, je francoska vlada razpisala denarno nagrado za najboljše tovrstno delo. Nagrajeno opereto bodo nato uprizorili na odru pariškega glasbenega gledališča. V žiriji so ravnatelj združenja »Beaux Arts«, predsednik avtorskega združenja in ravnateljji vseh pariških opernih in operetnih gledališč.

Istega mnenja. Nekemu slavnemu francoskemu komponistu, ki je obolel, je svetoval zdravnik:

»Če ne nehate piti, ne boste postali star.«

»Sem istega mnenja, gospod doktor«, je veselo odgovoril komponist, »sem istega mnenja že od nekdaj, da dobra kapljica ohrani človeka večno mladega.«

Na Reinhardtovo inicijativo bodo v kratkem vprizorili neko monumentalno delo, veliko biblijsko dramo, ki ima po obliki elemente oratorija, drame in pantomime. Siže je vzel iz Svetega pisma stare zaveze, stihe piše nemški pisatelj Franc Werfel, glasbo pa avtor »Beraške opere« in »Car se fotografira« Kurt Weill. To delo bodo izvajali prvič ob koncu februarja v Newyorku. Režiral bo Maks Reinhardt, glavno vlogo pa bo kreiral Fedor Šaljapin. Po tej prvi izvedbi bodo igrali to delo na vseh večjih ameriških odrih, v jeseni l. 1935. pa prvič v Evropi na odru londonskega gledališča.

Glasbeni festival v Benetkah. Na letošnjem beneškem festivalu v septembru so izvajali poleg komorne in simfonične glasbe tudi operna dela. Celotni zbor oboja dunajske državne opere je izvajal pod taktirko ravnatelja Clemensa-Krausa Mozartovo opero »Cosi fan tutte« in Rihard Strauss-ovo »Žena brez sence«. Skladatelj tudi pri nas izvajane jazzopere »Jonny svira« Ernst Křnek je zložil za ta festival komorno opero »Cephalus in Procris«, ki se je pri tej priliki tudi prvič izvajala.

Mladinsko gledališče. V Avstriji so ustanovili pod nadzorstvom prosvetnega ministrstva mladinsko gledališče. Vodstvo so poverili dvornemu svetniku Francu Herterichu. Poleg predstav in prireditev za šolsko dečo bodo tudi na nekaterih drugih privatnih dunajskih odrih vprizarjali v ta namen kulturno vredne dramske in operne predstave. Načrt so začeli izvajati prejšnji mesec.

Znameniti, v Švici živeči dirigent in skladatelj Feliks Weingartner, se pogaja z vodstvom državne opere na Dunaju za dirigiranje nekaterih predstav v teku letošnje zimske sezone. Med temi bi tudi nanovo naštudiral eno operno delo.

Na prvem letošnjem koncertu zagrebške Filharmonije je sodeloval slavni francoski violinist Robert Soetens. Igral je Lalovo simfonijo »Espgnoles«. Orkester je pod vodstvom Krešimira Baranovića izvajal Beethovno šesto (Pastoral) in Čajkovskega četrto simfonijo. V spomin na blagopokojnega kralja Aleksandra so otvorili vso prireditev z žalno ko-račnico iz Wagnerjeve opere »Götterdämmerung«.

Stoto predstavo je doživela v »Veliki Opereti« v Pragi Jara Beneša opereta »Z Pekla stěsti«.

Na dunajski drž. operi je zaključil svoje gostovanje znani tenor Giacomo Lauri-Volpi z vlogo princa (Kalafa) v operi »Turandot«.

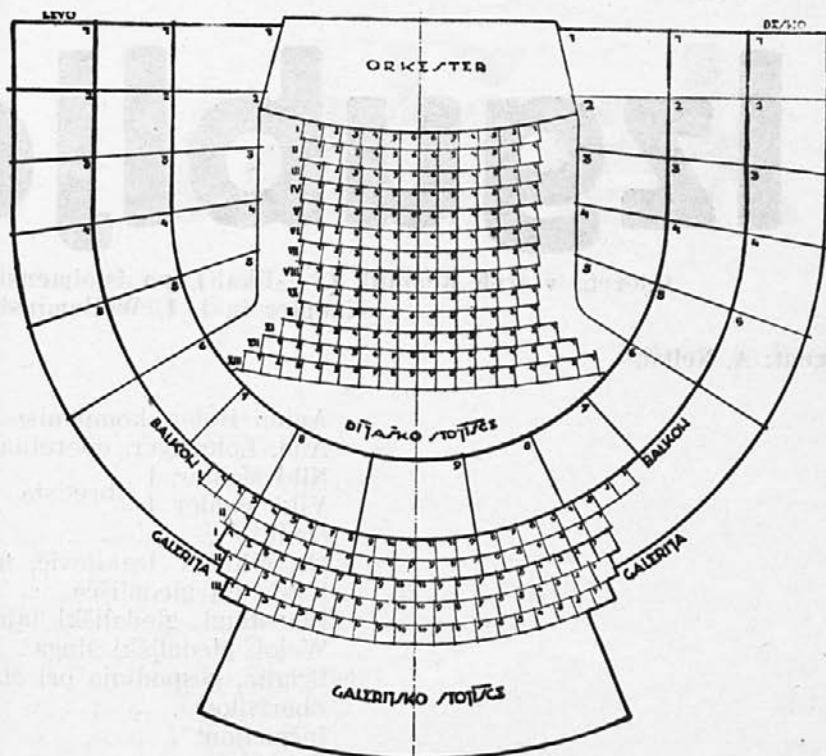
V Londonu gostuje francoski balet pod vodstvom slavne Ide Rubinstein, in sicer z »Persefono« (A. Gide in I. Stravinski). Tam je pravkar umrla bivša članica carskega ruskega baleta S. A. Astafjeva, pozneje članica Diagileve družine. Imela je v Londonu svojo šolo in uživala veliko popularnost.

Madame Butterfly — umrla. Pred kratkim je v nekem malem mestu blizu Tokia umrla prava Madame Butterfly, stara 90 let, ona Japonka, ki je inspirirala Amerikanca Johna L. Longa za znano novelo, po kateri je Puccini zložil svojo nesmrtno opero. Dama se je v resnici imenovala gospa Gato. V mladosti je bila znana lepotica in njen ljubavni roman z ameriškim mornariškim častnikom je vzbujal dolgo časa obilo sočutja v takratni japonski družbi. Ta častnik je pozneje umrl v špansko-ameriški vojni, gospa Gato se je pozneje dvakrat poročila in imela mnogo otrok. Nikoli ni imela prilike videti opero, ki nosi njeno ime. Ko pa so proizvajali v nekem tokijskem kinu film njenega romana, ga je šla vendar gledat. Pazljivo je gledala vse dejanje — toda, ko se je dvorana končno zopet razsvetlila, je rekla mirno: »Vse to je jako lepo... toda kako drugače je bilo v resnici!...«

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Matija Bravničar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

RAZVRSTITEV SEDEŽEV V DRAMI

Izgubljeni valček

Opereta v treh dejanjih (8. slikah), po istoimenskem zvezku filma Walterja Reischea in Franca Schulza napisala Pavel Knepler in I. I. Welleminsky. Prevajal Pavel Debevec. Uglasbil Robert Stolz.

Dirigent: A. Neffat.

Koreograf: Golovin.

Režiser: C. Debevec.

Anton Hofer, komponist	V. Janko
Ana, Lohmayer, operetna pevka	St. Poličeva
Niki Mahler } libretista {	M. Sancin
Viki Mahler }	Daneš
Hedi	I. Ribičeva
Dr. Mislav Izakijevič, notar	M. Simončič
Ravnatelj gledališča	B. Peček
Blaustingl, gledališki tajnik	R. Železnik
Weigl, gledališki sluga	D. Zupan
Brigita, gospodinja pri Mahlerjevem	M. Kogejeva
Zboristka	J. Jeromova
Inšpicijent	A. Jarc
Fekete	A. Erklavec

Dejanje se vršajo v sedanjosti.

Blagajna se odpre ob pol 20.

Začetek 20.

Konec ob 23.

Parter: Sedeži I. vrste	Din 42-
" II. - III. vrste	37-
" IV. - VI.	33-
" VII. - IX.	28-
" X.	26-
" XI.	26-
Lože Lože v parterju	140-
" I. reda 1-5	140-
" 6-9	160-

Dodatni ložni	Din 22-
"	27-
Balkon: I. vrsta	27-
" II.	23-
" III.	18-
" I. balkon	20-
" II.	10-

Galerija: Sedeži I. vrste	Din 14-
" II.	13-
" III.	13-
" IV.	10-
" V.	10-
Stojišče	3-
Dijaško stojišče	7-

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagajni v opernem gledališču od 10. do pol 1. in od 3. do 5. ure. Predpisana taksa za prevoz je vračunana v cenah.

RAZVRSTITEV SEDEŽEV V OPERI

